

Sør-Aurdal kommune

Kulturplan 2015-2020

Vedtatt av Sør-Aurdal kommunestyre
05.11.2015, KS-044/15

Ein strategisk handlingsplan for kultur i
Sør-Aurdal kommune

Kulturplan for Sør-Aurdal kommune

Arbeidsgruppa, sett ned av formannskapet FS-003/15, har bestått av formannskapsrepresentant Kari Brit Olmhus Øyhus med vara Svein Bakke, Arnstein Kjensrud frå Sør-Aurdal musikkråd, Kristian Grimsrud Strøm frå Sør-Aurdal idrettsråd, rektor Stein Kråbøl ved Sør-Aurdal kulturskule, biblioteksjef Åse Østgård Hagen ved Sør-Aurdal folkebibliotek. Saksansvarleg har utforma og ført planen i pennen: Rådgjevar Gunvor Elene Thorsrud.

1 Framsidebilde: Relikvieskrinet i Hedalen stavkirke. Foto: Åse Østgård Hagen

Sør-Aurdals kommunevåpen

Motiv: Kommunevåpenet viser eit stilisert relikvieskriv (frå ca. 1250) som framleis er å finne blant inventaret i Hedalen stavkyrkje. Sør-Aurdal kommune er ei av to kommunar i landet som framleis har to stavkyrkjer i bruk: Hedalen stavkyrkje frå ca. 1150 og Reinli stavkyrkje frå ca. 1275. *Historikk:* Sør-Aurdals kommunevåpen vart godkjent i Statsråd 9. februar 1990. Kommunestyret vedtok 6. juni 1989 at kommunevåpenet blir: «I blått eit gull relikvieskrin» etter utkast frå teiknaren Arvid Sveen. *Symbolikk:* Dei to drakehovuda

symboliserer dei to stavkyrkjene. Husforma på skrinet kan tolkast som eit kyrkjebygg. Kommunen består av fem kyrkjesokn. Talet fem er symbolisert ved det fem-arma patriarkalkorset mellom drakehovuda og blir gjenteke i dei fem bogane nest på skrinet. *Fargene:* Gull er vald for å symbolisera det messingslåtte middelalderskrinet. Blåfargen kan stå for de to vassdraga som frå gamal tid har vore grunnlaget for tømmerdrift og sagbruksverksemd – ei av hovudnæringane i Sør-Aurdal kommune.

Sør-Aurdal kommune

Adresse: Tingvollbakkin 15, 2930 Bagn

Telefon: sentralbord 61 34 85 00 / kultur 61 34 85 27

E-post: postmottak@sor-aurdal.kommune.no

Heimeside: www.sor-aurdal.kommune.no

Innhald

1.	Forord	4
2.	Økonomi og utviklingstrekk	5
3.	Nasjonale, regionale og lokale føringar	7
3.1	Nasjonale føringar	7
3.2	Regionale føringar	7
3.3	Lokale føringar	7
4.	Kulturstrategi for Sør-Aurdal kommune	8
5.	Kulturmidlar	9
5.1	Tilskott til drift av frivillige lag og foreiningar	10
5.2	Tilskott til kulturformål/arrangement	10
6.	Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv	11
6.1	Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet i Sør-Aurdal	11
6.2	Tilskott til utbygging av anlegg for idrett og fysisk aktivitet	12
6.3	Tilskott til vedlikehald av idrettsanlegg	12
6.4	Tilskott til drift av lysløyper	12
6.5	Folkehelse	13
6.6	Turkarusellen «Bruk beina i Sør-Aurdal!»	14
6.7	Idrettsanlegg og Fossvangområdet	15
7.	Song og musikk	15
8.	Barn og unge	16
8.1	Ungdommens kulturmønstring (UKM)	16
9.	Kulturkveld, kulturpris og idrettspris	17
9.1	Kulturkveld	17
9.2	Kulturpris	17
9.3	Idrettspris	18
10.	Kommunale kulturinstitusjonar	19
10.1	Sør-Aurdal folkebibliotek	19
10.2	Sør-Aurdal kulturskule	20
11.	Kunst- og kulturformidling	21
11.1	Den kulturelle skulesekken	21
11.2	Den kulturelle spaserstokken	22
11.3	Bygdekino	22
12.	Lokale	23
13.	Det frivillige kulturlivet	24
13.1	Lag og foreiningar	24
13.2	Sør-Aurdal Frivilligsentral	24
14.	Kulturarv	25
14.1	Valdresmusea AS	25
14.2	Lokalhistorie	25
14.3	Tusenårsstaden Vangen – Bangsmoen – Ulekyrkjetomta	26

14.4	Kyrkje.....	27
14.5	Valdresdialekt og målbruk.....	27
14.6	Bygdebøker	28
14.7	Byggjeskikk i Sør-Aurdal.....	28
14.8	Stadnamnregistreringa	29
14.9	Kulturminner	29
15.	Regionalt kultursamarbeid	30
15.1	Valdres Natur- og Kulturpark	30
15.2	Kulturnettverket i Valdres.....	31
16.	Kommunalt tilskott til tru- og livssynssamfunn	31
17.	Kultur og næring.....	32
17.1	Hyttekommune.....	32
17.2	Kulturnæringar	32
17.3	Kulturbasert næringsutvikling.....	32
17.4	Kultur- og opplevingsnæringar	33

Bildeoversikt

1	Framsidede: Relikvieskrinet i Hedalen stavkirke. Foto: Åse Østgård Hagen	1
2	Bagn, kommunesenteret i Sør-Aurdal. Foto: Åse Østgård Hagen	4
3	Blåne bak blåne. Foto: Åse Østgård Hagen	8
4	Blomstereng. Foto: Åse Østgård Hagen	8
5	Haugakollen hoppbakke, Øystre Bagn. Foto: Anne Dyve	13
6	Tilrettelagd fiskeplass ved Kavlebrua. Foto: Åse Østgård Hagen	13
7	Dyttholknatten, sett frå Seterknatten i Hedalen. Foto: Åse Østgård Hagen	14
8	Skitur, gamle skilt. Foto: Åse Østgård Hagen	14
9	Kongeparet på besøk i Sør-Aurdal 9. juni 2010. Foto: Åse Østgård Hagen	15
10	Grunnlovsjubileet 17. mai 2014 i Bagn. Foto: Gunvor Elene Thorsrud	15
11	UKM Valdres 2015, utstilling Othilie Hansebakken. Foto: Tord Thorsrud	16
12	UKM Valdres 2015, scene Loes Van Der Wal. Foto: Tord Thorsrud.....	16
13	Kulturprisen 2012 til STAUT. Foto: Rune Larheim.....	18
14	Idrettsprisen 2012 til Kristin Nerødegård. Foto: Rune Larheim	18
15	Reinli stavkyrkje. Foto: Åse Ø. Hagen.....	19
16	Forfattarbesøk for barnehage på Sør-Aurdal folkebibliotek. Foto: Åse Østgård Hagen	19
17	Kulturskolekonsert, Anniken T. Lid på langeleik. Foto: Gunvor Elene Thorsrud	20
18	Kulturskulekonsert og utstilling i Hedalen stavkirke. Foto: Gunvor Elene Thorsrud	20
19	Kultur dagar på Bagn Bygdesamling i Den kulturelle skulesekken. Foto: Åse Østgård Hagen.....	21
20	Skuledag på gamle Dølven skule. Foto: Åse Østgård Hagen	21
21	Revy med Bagn IL, teater og dans. Foto: Åse Østgård Hagen	22
22	Bangsmoen, ein del av Tusenårsstaden i Sør-Aurdal kommune. Foto: Åse Østgård Hagen	26
23	Bauta på Vangen i Bagn. Foto: Åse Østgård Hagen	26
24	Reinli stavkyrkje. Foto: Åse Østgård Hagen	27
25	Kultur dag på Bagn Bygdesamling i Den kulturelle skulesekken. Foto: Åse Østgård Hagen	27
26	Bygebøkene "Gard og bygd i Sør-Aurdal".....	28
27	Gamle Bakko i Reinli. Foto: Åse Østgård Hagen.....	28
28	Gamalt stabbur. Foto: Åse Østgård Hagen.....	28
29	Friluftsteater på Nissebakkin. Foto: Åse Østgård Hagen	33
30	Ordførarkjede for Sør-Aurdal kommune. Foto: Gunvor Elene Thorsrud	34

1. Forord

Revidering av «Kulturmelding 2006» med utarbeiding av «Kulturplan for Sør-Aurdal kommune» er prioritert i *Kommunal planstrategi for Sør-Aurdal kommune 2012-2016*.

Formannskapet vedtok start av arbeidet og sette ned i arbeidsgruppe med representantar frå det frivillige kulturlivet ved idrettsrådet, musikkrådet, dei kommunale kulturinstitusjonane bibliotek og kulturskolen, og med politisk forankring. Rådgjevar kultur er saksansvarleg. Det er invitert ope til å kome med innspel til planen. Politisk behandling er i formannskapet før og etter høyring, og kommunestyret vedtek planen. Planen bør rullerast kvart 4. år.

Kulturplanen skal være eit strategisk verktøy for vidareutvikling av kulturfeltet i Sør-Aurdal kommune. For å få til det har vi valt å være mål- og handlingsorienterte. Tiltaka i planen blir innarbeidde i kommunens budsjett, avhengig av dei økonomiske rammene kommunen har.

Planen vil være eit overordna styringsverktøy for hele kulturfeltet. For enkelte område, til dømes idrett, vil det være behov for meir detaljerte planar. Kommunedelplanar for disse områda vil supplere denne overordna planen.

Definisjon av kultur. Det utvida kulturomgrepet ligg til grunn for planen. Det vil seie at ein tenkjer både på tradisjonelle kunst- og kulturuttrykk, lag og foreiningar, idrett og friluftsliv, og fritid.

Kultur har både eigenverdi og samfunnsverdi i høve til den enkeltes livskvalitet og identitet, og for næringsutvikling, reiseliv og integrasjon. Kulturtilbod er viktig for trivsel og folkehelse. Kommunen har ei sentral rolle i å stimulere og initiere kulturverksemd.

Kommunen ser at frivillige lag og organisasjonar er helt sentrale når det gjeld å utvikle eit godt kulturtilbod i kommunen. Derfor har dei også ein sentral plass i kulturplanen.

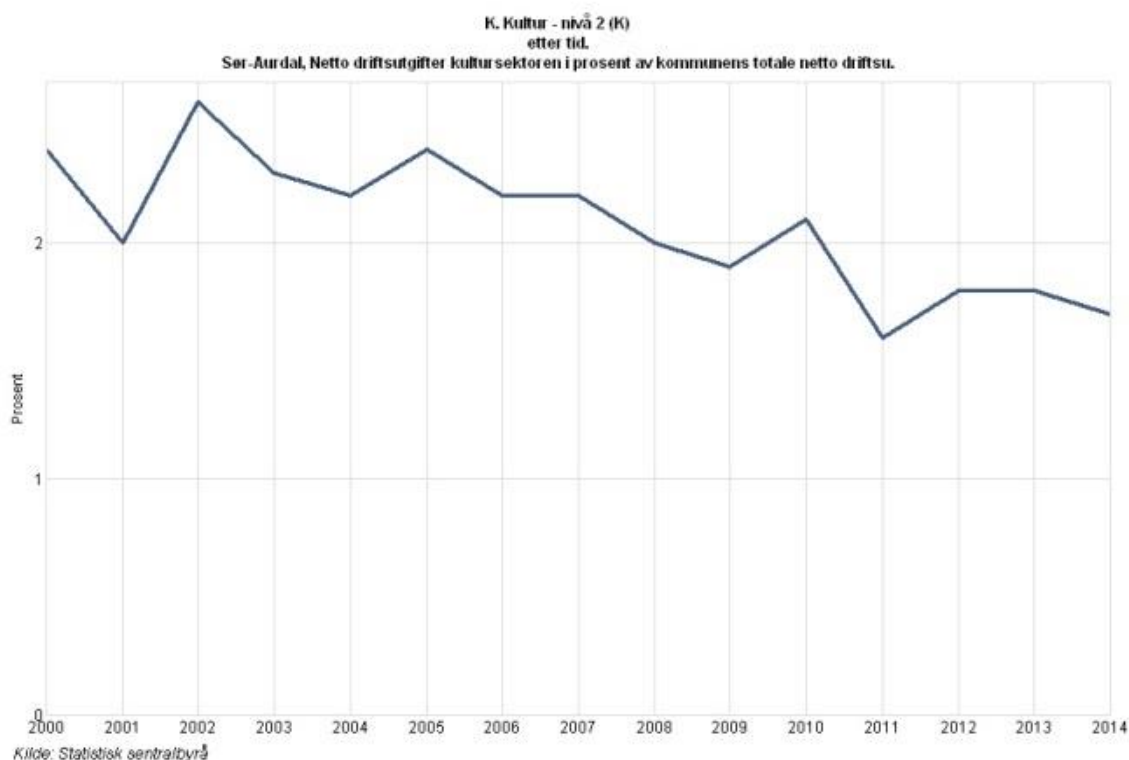
2 Bagn, kommunesenteret i Sør-Aurdal. Foto: Åse Østgård Hagen

2. Økonomi og utviklingstrekk

Kostratal

Tala seier noko om kor mykje Sør-Aurdal kommune brukar på kulturfeltet i høve til andre kommunar det er naturleg å samanlikne seg med. Dei kan til

dømes vera like store. Det kan være mange feilkjelder i kostratal, men hovudtendensane er likevel rimeleg klare.

Figur 1: Grafen syner Netto driftsutgifter for kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter i perioden 2000-2014.

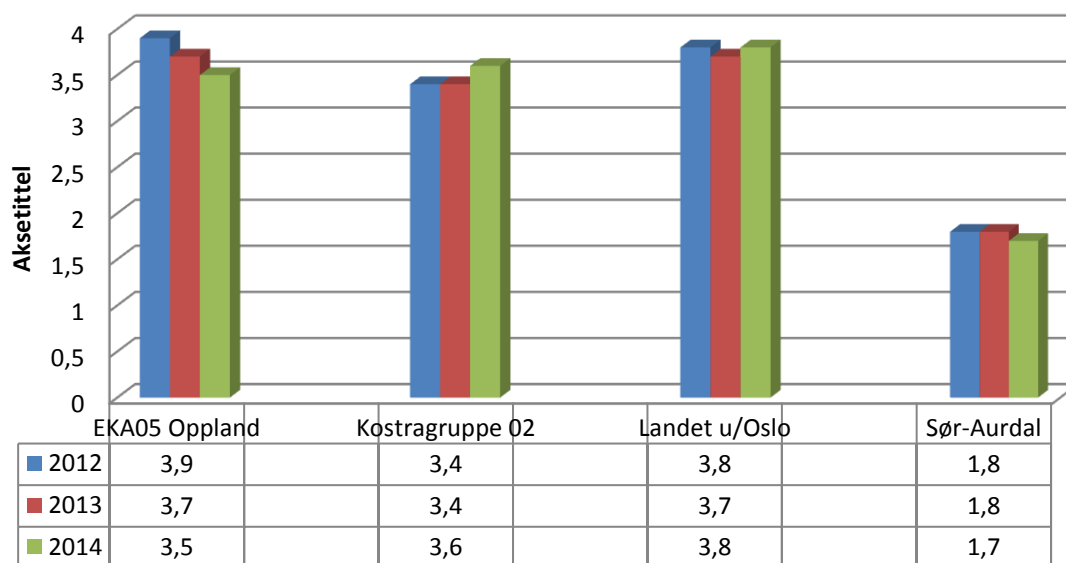
Frå år 2002 og fram til 2014 har tendensen vore at Sør-Aurdal har brukt mindre og mindre på kulturfeltet sett i forhold til andre område. Dette gjer at vi har lege under gjennomsnittet på landsbasis, i Oppland og for liknande kommunar.

Målt i prosent, har det vore ein nedgang på 0,9% i kommunens netto driftsutgifter til kultursektoren i

forhold til kommunens totale netto driftsutgifter, frå 2,6% i 2002 til 1,7% i 2014.

For å snu denne utviklinga, **må kommunen unngå vidare reduksjon og få ein gradvis auke av den økonomiske ramma til det samla kulturfeltet i åra framover.**

Netto driftsutgifter kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter

Figur 2: Søylediagrammet viser netto driftsutgifter for kultursektoren i Sør-Aurdal i prosent av kommunens netto driftsutgifter i perioden 2012-2014. Kjelde: Statistisk sentralbyrå.

Overordna mål:

Auka satsing på kultur i kommunen.

kommuneøkonomien og utviklinga innan andre område i kommunen.

Tiltak:

- Gradvis auke av løyvingane til kultur i budsjettet årleg i perioden 2016-2020.
- 3% av kommunen sitt årsbudsjett skal brukast på kultur innan år 2020.
- Sør-Aurdal kommunes netto driftsutgifter til kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter skal være på nivå med kommunar i same kostragruppe innan år 2020.

Å kome på nivå med kommunane det er naturleg å samanlikne seg med er ønskeleg. Av figuren ser vi at dette ville for Sør-Aurdal seie godt og vel ei dobling av løyvingane til kultur i høve til nivået dei tre siste åra.

I kostra blir auka i netto driftsutgifter for kultursektoren målt i prosent av kommunens netto driftsutgifter. Det er verdt å merke seg at endring i prosenten her vil avhenge av den samla

Innbyggjarundersøking

Sør-Aurdal kommune gjennomførte i 2010 ei innbyggjarundersøking. Resultata frå denne skil seg ikkje så mykje frå gjennomsnittet for landet.

Innbyggjarundersøkinga synte at det er behov for fleire uformelle sosiale møteplassar i kommunen. Sør-Aurdal scora høgt på kommunen som bustad, levekår, tryggleik, kultur og idrett, natur landskap og friluftsliv, og på miljø. Kommunen scora lågt på tilbud av kafear, restaurantar og uteliv. Kommunen scora lågare enn snittet for landet på næring og arbeid.

3. Nasjonale, regionale og lokale føringer

3.1 Nasjonale føringer

Kulturlova som kom i 2007 er overbyggende for statens, fylkeskommunens og kommunens kulturarbeid.

§1 Føremål

Lova har til føremål å fastleggja offentlege styresmakters ansvar for å fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar og oppleve eit mangfald av kulturuttrykk.

Paragraf 4 og 5 definerer kommunen sitt ansvar:

§4: Fylkeskommunen og kommunens oppgåver

Fylkeskommunen og kommunen skal syta for økonomiske, organisatoriske, informerande og andre relevante verkemiddel og tiltak som fremjar og legg til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd regionalt og lokalt.

§5: Felles oppgåver

Staten, fylkeskommunen og kommunen skal syta for

- a. at kulturlivet har føreseielege utviklingskår,
- b. å fremja profesjonalitet og kvalitet i kulturtilbodet og leggja til rette for deltaking i kulturaktivitetar,
- c. at personar, organisasjonar og institusjonar har tilgang til informasjon om ordningar med økonomisk støtte og om andre verkemiddel og tiltak.

3.2 Regionale føringer

Oppland fylkeskommune har i *Kulturpolitikk for Oppland – kulturpolitiske satsingsområder fram mot år 2014* følgjande **visjon**:

«Oppland Fylkeskommune skal være en viktig utviklingsaktør for et allsidig, mangfoldig og skapende kunst og kulturliv i fylket.

Kunst og kulturlivet i Oppland skal være et bærende element i arbeidet med bolyst og utvikling i lokalsamfunnene og bidra til livskvalitet og vekst for det enkelte mennesket.»

Oppland fylkeskommune har fleire styringsdokument innan kulturområdet:

- Kulturpolitikk for Oppland
- Det fleirkulturelle Oppland
- Film i Oppland
- Scenekunstmeldlingen
- Kultur næringer og kulturbaserte næringer
- Ung i Oppland

Oppland fylkeskommune har under utarbeiding ein ny *Kulturstrategi for Oppland*, som blir eit overordna styringsdokument for kultursektoren i fylkeskommunen.

3.3 Lokale føringer

Kultur er nedfelt i kommunens overordna plandokument og målsettingar.

Hovudmålsetting i *Kommuneplanens samfunnsdel for Sør-Aurdal kommune 2008-2018*:

*I samarbeid med næringsliv, frivillige lag, organisasjoner og lignende skal Sør-Aurdal kommune videreutvikle et **allsidig kultur- og idrettsliv** og sine lokalsamfunn med Bagn som det funksjonelle kommunesenteret.*

Kommunestyret vedtok i *Kommunal planstrategi for Sør-Aurdal kommune 2012-2016* følgjande **satsingsområder**:

Sør-Aurdal kommune som en attraktiv kommune

- å bo i
- å besøke
- for næringslivet

4. Kulturstrategi for Sør-Aurdal kommune

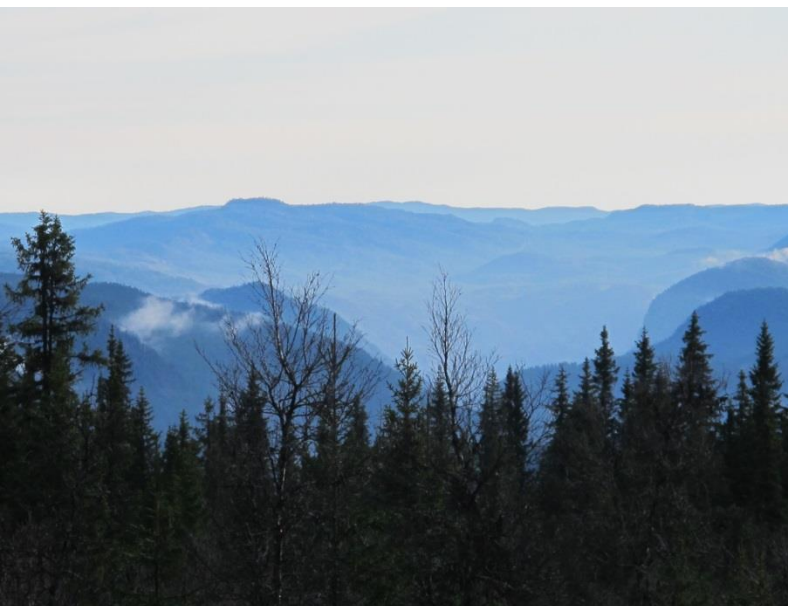
Kommunens satsing innan kulturfeltet er sentral for å nå dei overordna målsettingane i kommuneplanen og oppfylle forventningane Kulturlova stiller.

Eit levande kulturliv er viktig for at kommunen skal være attraktiv.

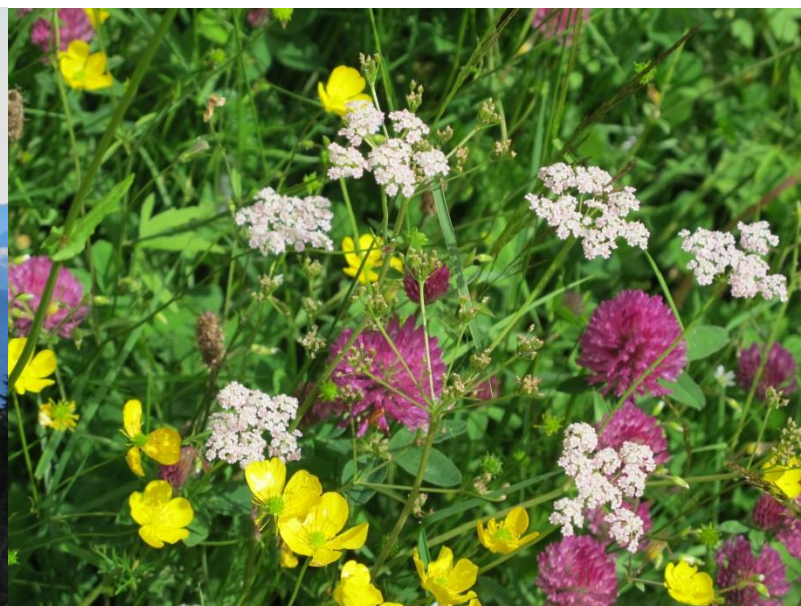
I Sør-Aurdal kommune sin **satsing på kultur** blir følgjande viktig:

- Mangfald. Leggje til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd og kulturaktivitetar.
- Fremja profesjonalitet og kvalitet i kulturtilbodet
- Sikre kulturlivet gode og føreseielege utviklingskår
- Styrke kommunen sin attraktivitet gjennom satsing på eit levande kulturliv i alle deler av kommunen
- Støtt opp om og ha eit godt samarbeid med frivillige lag og foreiningar i kommunen

- Legge til rette for gode oppvekstkår for barn og unge med eit variert kulturtilbod.
- Barn og unge om prioritert målgruppe for kulturmidlar til lag og foreiningar.
- Kultur for alle: Eit inkluderande kulturliv.
- Integrering gjennom deltaking i kulturlivet.
- Auka satsing på kultur
- Positiv marknadsføring av kommunen
- Kultur som grunnlag for at kommunen skal vera ein god sta å bu, besøke og for næringslivet.
- Kommunen sin satsing innan kulturfeltet kan stimulere til næringsutvikling og framveksten av kultur- og opplevingsbaserte næringar.

3 Blåne bak blåne. Foto: Åse Østgård Hagen

4 Blomstereng. Foto: Åse Østgård Hagen

5. Kulturmidlar

Kulturmidlane er svært viktige tilskott til drifta av frivillige lag og foreiningar, særleg dei mindre laga. For mange lag utgjer kulturmidlane ein vesentleg del av driftsmidlane gjennom året.

År	Kulturmidlar, tilskott kr
2006	454 000
2007	508 000
2008	508 000
2009	508 000
2010	508 000
2011	482 000
2012	662 000
2013	662 000
2014	485 000
2015	485 000

Tabell 1: Kulturmidlar rammefordeling perioden 2006-2015

Tabell 1 viser rammefordelinga av kulturmidlane dei siste 10 åra i Sør-Aurdal kommune.

Rammefordelinga gjev uttrykk for summen av:

- tilskott til drift av frivillige lag og foreiningar og
- tilskott til kulturformål/arrangement.

Kulturmidlane blir delt inn i fem formålsområder:

- Barne- og ungdomsarbeid
- Song, musikk, kunstformidling
- Idrett, friluftsliv, mosjon
- Samfunnshus/bygdehus
- Allment kulturarbeid

Ressursbruken har fordelt seg slik på tilskottspostane frå kulturmidlane:

Formål	ÅR 2005	2012	2013	2014	2015
Barne- og ungdomsarbeid	261 300	311 000	311 000	171 000	171 000
Song, musikk, kunstformidling	52 000	58 000	58 000	58 000	58 000
Idrett, friluftsliv, mosjon	153 000	171 000	171 000	171 000	171 000
Samfunnshus/bygdehus	18 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Allment kulturarbeid	50 500	62 000	62 000	65 000	65 000
Til saman:	534 800	622 000	622 000	485 000	485 000

Tabell 2: Kulturmidlar ramme fordelt på formålsområda i år 2005 og åra 2012–2015.

Mål: Frivillige lag og foreiningar i kommunen får forutsigbare utviklingskår for drifta gjennom årleg tilskott frå kulturmidlane.

Tiltak:

- Gradvis auke av kulturmidlane til frivillige lag og foreiningar i Sør-Aurdal i planperioden ut frå nivået i 2015.
- Årleg indeksregulering av tilskottspostane på kulturområdet til
 - Barne- og ungdomsarbeid
 - Song, musikk, kunstformidling
 - Idrett, friluftsliv, mosjon
 - Samfunnshus/bygdehus
 - Allment kulturarbeid

Kriterier for prioritering:

1. Barn og unge er prioritert målgruppe.
2. Frivillige lag og foreiningar i Sør-Aurdal blir prioriterte.
3. Kulturformål/arrangement i nærmiljøa i Sør-Aurdal blir prioriterte.

5.1 Tilskott til drift av frivillige lag og foreiningar

Kriterier for å få støtte:

1. Alle lag og foreiningar som driv med frivillig kulturarbeid i Sør-Aurdal kommune kan få tildelt kulturmidlar.
2. Bygdehus/grendehus som blir nytta til allmenne formål kan få støtte.
3. Lag og foreiningar må dokumentere at dei har aktivitet.
4. Aktivitet, økonomi, medlemstal og alder på medlemene blir tillagt vekt.
5. Barne- og ungdomsarbeid blir prioritert ved fordeling av kulturmidlane.
6. Lokale lag i Sør-Aurdal blir prioritert.
7. Regionale og nasjonale lag og organisasjonar kan få støtte dersom dei har aktivitet i Sør-Aurdal tilsvarande eit lokallag.

Søknadsfrist til kommunen: 1. april årleg.

Samarbeid med idrettsråd og musikkråd:

- Sør-Aurdal musikkråd lagar innstilling til fordeling av kulturmidlane til song- og musikkorganisasjonane.
- Sør-Aurdal idrettsråd lagar innstilling til fordeling av kulturmidlane til idrettsorganisasjonane tilslutta Norges idrettsforbund.

Bygdehus/grendehus

Bygdehus/grendehus som blir nytta til allmenne kulturformål kan få økonomisk støtte til drifta frå kulturmidlane.

5.2 Tilskott til kulturformål/arrangement

Kriterier for å få støtte:

1. Tilskott kan bli gitt til lokale lag og foreiningar i kommunen.
2. Det kan bli gitt støtte til kulturaktivitetar og arrangement i Sør-Aurdal eller til aktivitetar der deltakarar frå Sør-Aurdal er aktørar.
3. Barne- og ungdomsarbeid blir prioritert ved fordeling av midlane.
4. Kulturmidlar kan bli tildelt til regionale/nasjonale lag og organisasjonar når dei har aktivitet i Sør-Aurdal tilsvarande eit lokallag.

Søknadsfrist: 1. mai og 1. november årleg.

Tilskott kan bli gitt til:

- Delfinansiering av enkeltarrangement, ev. som garanti mot underskott.
- Premiar til idrettsarrangement over klubb- og lag nivå.
- Andre kulturaktivitetar av allmenn interesse.

Tilskott blir ikkje gitt til:

- Kommersielle tiltak, m.a. forfattarar som søker tilskott til eigen produksjon. (Støtte kan bli gitt når frivillige lag i Sør-Aurdal står som utgjevar av bøker og andre trykksaker.)

6. Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv

Høve til deltaking i kultur-, idrett og friluftsliv er viktig for trivsel og folkehelse.

Det er fire idrettslag i Sør-Aurdal kommune, og fleire lag med allsidige tilbod innan idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

Sør-Aurdal idrettsråd er kommunen sitt samarbeidsorgan overfor laga som er medlem av Noregs idrettsforbund (NIF).

Visjonen «**Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv for alle**» er nedfelt i *Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet i Sør-Aurdal kommune*. Mottoet til Sør-Aurdal kommune, «**Sør-Aurdal – en frisk kommune i Valdres**», høver godt i satsinga på idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

Idrettslag og andre frivillige lag og organisasjonar i kommunen har over lengre tid gjort ein stor innsats med utbygging og rehabilitering av idrettsanlegg og nærmiljøanlegg med støtte frå spelemidlar og kommunalt tilskott til anleggsutbygginga.

Mål:

Eit rikt og variert idretts- og friluftsliv i kommunen.

Tiltak:

- Vidareutvikling av det gode samarbeidet mellom kommunen, idrettsrådet og frivillige lag og foreiningar.
- Kommunen (kultur) tek initiativ til eit årlig møte med idrettsrådet og lag og foreiningar innan idrett og friluftsliv.
- Sette opp felles mål og tiltak for vidareutvikling av samarbeidet.
- Samarbeid med idrettslaga om Turkarusellen.
- Førebyggjande folkehelsearbeid i samarbeid med folkehelsekoordinator
- Gradvis auke i kulturmidlane til idrettsorganisasjonane frå nivået i 2015.
- Drift av Sør-Aurdal folkebad i samarbeid med Bagn Røde Kors Hjelpekorps
- Nytt anlegg med symjehall og idrettshall i kommunen
- Gratis bruk av dei kommunale anlegga for frivillige lag og foreiningar

6.1 Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet i Sør-Aurdal

Gjeldande *Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet i Sør-Aurdal kommune 2014-2017* er vedteken av kommunestyret 07.11.2013. Planen skal bidra til ein målstyrt anleggsutbygging i kommunen og fylle plankrava for tildeling av spelemidlar til utbygging av ordinære idrettsanlegg og nærmiljøanlegg. Det kan søkast om spelemidlar til anlegga som ligge inne i vedteke handlingsprogram for det gjeldande året. Planen skal reviderast kvart 4. år og handlingsprogrammet skal rullerast årleg. Idrettsrådet deltek i arbeidet. Rådmannen ved kultur har ansvar for utarbeiding av planen, rullering av handlingsprogrammet, rettleiing ved søknad om spelemidlar og følgje opp sakene.

Det er i *Kommunedelplanen for idrett og fysisk aktivitet 2014-2017* sett opp mål og tiltak.

Kommunedelplanen for idrett og fysisk aktivitet har følgjande **hovudmål**:

- Utvikling av gode og stimulerande oppvekstmiljø for barn og ungdom i kommunen.
- Utbygging av nye ordinære anlegg som har dårleg dekning i kommunen
- Rehabilitering av eldre ordinære anlegg for aktivitet med stor tilslutning av barn og unge.
- Eit godt samarbeid med frivillige lag og foreiningar i kommunen om utbygging og drift av anlegg.
- Legge til rette for at personar med nedsett funksjonsevne kan utøve idrett og fysisk aktivitet i eksisterande og nye anlegg.
- Stimulere til auka bruk av friluftsliv som fysisk aktivitet.
- Stimulere inaktive til å kome i aktivitet.

6.2 Tilskott til utbygging av anlegg for idrett og fysisk aktivitet

Kommunen yter årlig tilskott til anleggsutbygginga som ligg inne i vedtatt handlingsprogram til «Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet i Sør-Aurdal kommune». Perioden 2014-2017 er tilskottet på kr 200 000 årleg over kulturbudsjettet.

Anlegget må være prioritert i handlingsprogrammet til kommunedelplanen for å få kommunalt tilskott til utbygginga. Tilskottet til kvart anlegg blir fastsett i handlingsprogrammet.

Vedteke fordelingsnøkkel for kommunalt tilskott til anleggsutbygginga når frivillige lag og organisasjonar står som utbygger er som følger: Nærmiljøanlegg inntil 20% av godkjent anleggskostnad. Ordinære anlegg inntil 27% av godkjent anleggskostnad.

Tilskottet er knytt til anlegg for idrett og fysisk aktivitet som får støtte frå spelemidlane. Tilskottet blir utbetalt når fylkeskommunen har godkjend spelemiddelsøkknaden.

Mål:

Målstyrt anleggsutbygging med tilskott frå kommunen.

Tiltak:

- Kommunalt tilskott til utbygging av anlegg for idrett og fysisk aktivitet som får støtte frå spelemidlane.
- Oppretthalde tilskott til utbygging av anlegg for idrett og fysisk aktivitet på dagens nivå.
- Indeksjustering av tilskottet ved revidering av «Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet i Sør-Aurdal kommune» for ny planperiode.

6.3 Tilskott til vedlikehald av idrettsanlegg

Kommunen yter årleg eit tilskott til vedlikehald av idrettsanlegg som idrettslaga eig og driv (kr 65 000 i 2015) .

Tilskottet blir fordelt etter innstilling frå Sør-Aurdal idrettsråd.

Søknadsfrist til kommunen: 1. april årleg.

Mål:

Godt vedlikehald av idrettsanlegga i Sør-Aurdal

Tiltak:

- Tilskott til vedlikehald av idrettsanlegg i kommunen som idrettslaga eig og driv.
- Tilskottet blir auka gradvis i planperioden.

6.4 Tilskott til drift av lysløyper

Kommunen yter årlig eit tilskott til drift av lysløyper som idrettslaga eig og driv (kr 15 000 i 2015).

Tilskottet blir fordelt til idrettslaga etter tal løypekilometer med lys idrettslaga har ansvar for.

Idrettslaga sender kommunen oversikt over tal løypekilometer med lys dei har ansvaret for komande sesong innan 31. august årleg.

Mål:

Ha godt utbygde lysløyper i kommunen, og leggje til rette for aktivitet i anlegga.

Tiltak:

- Tilskott til drift av lysløyper.
- Tilskott til drift av lysløyper blir auka gradvis i planperioden.

6.5 Folkehelse

Folkehelselova har som formål å leggje til rette for eit langsiktig og systematisk folkehelsearbeid.

Folkehelsearbeidet skal fremja befolkninga sin helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige tilhøve og bidra til å førebygge psykisk og somatisk skade, sjukdom eller lidingar.

Sør-Aurdal kommune har folkehelsekoordinator som og er rettleiar ved Frisklivssentralen.

Folkehelseplan for Sør-Aurdal 2015-2018 er under utarbeiding. Den skal sikre forankring av folkehelseperspektivet i kommunen og blant frivillige, og fremme samhandling og tverrfaglig samarbeid. Hovudmålgruppa er barn og unge. Hovudsatsingane er meisting, kvardagsmeistring og å få fleire inaktive i aktivitet.

Friluftslivets år

Året 2015 er «Friluftslivets år». Kommunestyret har vedteke at Sør-Aurdal kommune skal være ei «Friluftslivets år-kommune». Kommunen vil samarbeide med lag og foreiningar om tiltak og aktivitetar i Friluftslivets år. Friluftsliv er godt eigna som aktivitet for å få fleire inaktive i aktivitet.

Eit inkluderande kulturliv

Deltaking i kulturaktivitetar er viktig for den enkelte sin trivsel og helse. Tilrettelegging for at alle kan delta på sine premisser blir difor viktig. Sør-Aurdal kommune ynskjer å ha eit inkluderande og kulturliv med integrering av nye innbyggjarar i eit rikt og mangfaldig kulturliv.

Sør-Aurdal folkebad

Sør-Aurdal kommune har samarbeid med Bagn Røde Kors hjelpekorps om badevakter på Sør-Aurdal folkebad ved Sør-Aurdal ungdomsskole. Kommunen planlegg utbygging av ny symjehall med større basseng. Dette vil betre tilhøva for symjeundervisning og folkebad som folkehelsefremjande tiltak for befolkninga.

Ledsagerbevis

Ordninga med *Ledsagerbevis for funksjonshemma* er landsdekkjande. Oppland fylkeskommune har utarbeida retningsliner for ordninga. Kommunen ved kultur er tillagt ansvaret for å utstede ledsagerbevis og følgje opp ordninga.

Mål:

Eit rikt og inkluderande kulturliv i Sør-Aurdal med fokus på førebyggjande folkehelsearbeid.

Tiltak:

- Tilrettelegging for deltaking i kulturlivet, idrett og friluftsliv for alle
- Samarbeid med lag og foreiningar
- Førebyggjande folkehelsearbeid
- Barn og unge som primærmålgruppe
- Å få inaktive i aktivitet.
- Friluftsliv som lågterskeltilbod
- Samarbeid med innvandrartenesta om integrering og deltaking i kulturlivet.
- Symjing som folkehelsefremjande tiltak.

5 Haugakollen hoppbakke, Øystre Bagn. Foto: Anne Dyve

6 Tilrettelagd fiskeplass ved Kavlebrua. Foto: Åse Østgård Hagen

6.6 Turkarusellen «Bruk beina i Sør-Aurdal!»

Turkarusellen i Sør-Aurdal er eit samarbeid mellom Bagn idrettslag, Begna idrettslag, Begnadalen idrettslag, Hedalen idrettslag og kommunen. Det er tilrettelagd 26 turmål som er skilta og har kasser med registreringsbøker.

Kvart år blir «Sør-Aurdal friskusen» kåra ut frå registreringane i turbøkene og det blir trekt ut 10 vinnarar av «Bruk bina i Sør-Aurdal» T-skjorter. Dei som har 10 turar eller meir totalt er med i trekkinga av «Sør-Aurdal friskusen», og alle som har skrevet seg i bøkene er med i trekkinga av T-skjortene. Turkarusellåret går frå 15.oktober til 14.oktober. Idrettslaga har fordelt ansvaret for turmåla mellom seg gjer her ein viktig innsats.

Turmål i Turkarusellen:

Ørneflag, Høgdefjell, Surtind, Onsknatten, Seterknatten, Øvre Grunntjern, Bergakøllen, Tølleberget, Jugerud, Stamkøllen, Valdreshorn, Buvatnet, Risetjern, Kristiansmokøllen, Åsemyra lysløype, Kverviljuvet/Hølerajuvet, Eidskøllen, Bjødalskampen, Fiskebuffjellet, Langebergvarden, Kjeldeknatten, Storsvingen, Brattrudsvingen, Barnefeten, Bergat'n og Makalaus.

GOD TUR!

Turkarusell-foldaren med omtale av turane ligg på www.sor-aurdal.kommune.no, og fleire av turmåla ligg ute på [TurApp Valdres](#) med bilete og presentasjonar. Fleire turmål blir lagde ut her etter kvart i samarbeid med idrettslaga og Valdres Natur- og Kulturpark.

For å få ei meir heilskapleg skilting i Valdres, har Valdres Destinasjon og Valdres Natur- og Kulturpark utvikla ein felles rettleiar for skilting av opplevingar, turstiger og løyper i Valdres: [Skiltstandardar for Valdres](#). Den blir nytta i skiltinga av turmål i kommunen.

Mål:

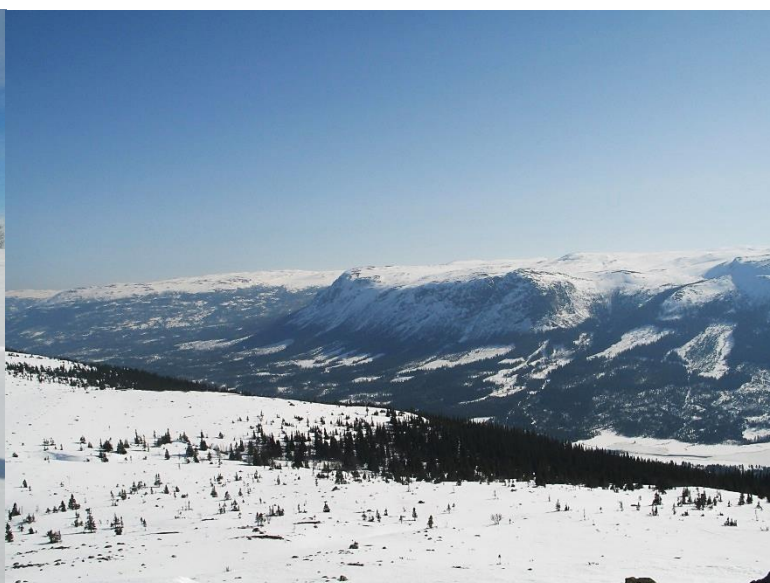
Aktiv bruk av turmåla og vidareutvikling av Turkarusellen i Sør-Aurdal.

Tiltak:

- Vidareføre samarbeidet med idrettslaga om Turkarusellen
- Midlar til Turkarusellen over kulturbudsjettet.
- GPS-merking av turane i Turkarusellen
- Legge ut turmåla på TurApp Valdres.
- Bruke turmåla i Turkarusellen i aktivitetar og turar i Friluftslivets år
- Bruk av Turkarusellen i det førebyggjande helsearbeidet.
- Vedlikehald av turmåla i Turkarusellen med skilting, kasser og turbøker.
- Premiering av barn på tur.
- Skilting og tilrettelegging av nye turar

7 Skitur, gamle skilt. Foto: Åse Østgård Hagen

8 Dyttholknatten, sett frå Seterknatten i Hedalen. Foto: Åse Østgård Hagen

6.7 Idrettsanlegg og Fossvangområdet

Mange idrettsanlegg i kommunen er eigde og blir drevet av idrettslag og andre frivillige lag og organisasjonar.

Anlegg og områder for idrett og fysisk aktivitet i kommunen er registrert inn i regjeringa sitt idrettsanleggsregister på www.idrettsanlegg.no. Her er ein samla oversikt over idrettsanlegga i kommunen. Kulturdepartementet stiller krav om årleg oppdatering av Idrettsanleggsregisteret for tildeling av spelemidlar.

Fossvangområdet

Bagn idrettslag har mange anlegg for idrett og fysisk aktivitet på Fossvangområdet, som ligg mellom Bagn skule og Sør-Aurdal ungdomsskole i kommunesenteret. Området blir mykje nytta av skulene på dagtid og idrettslaga etter skuletid.

Kommunestyret vedtok i sak 023/15 den 18.06.15 utbygging av nytt idretts- og kulturanlegg i Bagn, med svømmehall på 10,5 x 25 meter, idrettshall på 25 x 45 meter, skole- og kulturskoleavdeling. Sør-Aurdal kommune er eigar og utbyggjar. Anlegget skal stå klart til skulestart i 2018.

7. Song og musikk

Song- og musikklivet i Sør-Aurdal har lange og rike tradisjonar, med kor, korps og andre musikkorganisasjonar som det naturlege fundament. Sør-Aurdal musikkråd er kommunen sitt samarbeidsorgan overfor song- og musikkorganisasjonane.

Mål:

Oppretthalde eit rikt og variert song- og musikkliv i kommunen.

Tiltak:

- Kor, korps og andre musikkorganisasjonar skal sikrast gode rammevilkår slik at aktiviteten kan haldast oppe og utviklast vidare.

- Gradvis auke i kulturmidlane til song- og musikkorganisasjonane frå nivået i 2015.
- Vidareutvikle det gode samarbeidet mellom kommunen, musikkrådet og frivillige lag innan song og musikk.
- Kommunen (kultur) tek initiativ til eit årleg møte med musikkrådet og lag og foreiningar innan song og musikk.
- Sette opp felles mål og tiltak for vidareutvikling av samarbeidet og tilrettelegging for eit rikt og variert song- og musikkliv i kommunen.
- Samarbeid med kulturskolen om dirigent og arrangement.
- Samarbeid mellom musikkorpsa og kulturskolen om rekruttering og aspirantar.

10 Grunnlovsjubileet 17. mai 2014 i Bagn. Foto: Gunvor Elene Thorsrud

9 Kongeparet på besøk i Sør-Aurdal 9. juni 2010. Foto: Åse Østgård Hagen

8. Barn og unge

Kulturtilbod er viktig i det førebyggjande barne- og ungdomsarbeidet. Kultur er viktig i danninga av mennesket. Difor satsast det i stor grad på kulturtilbod for barn og unge. Gjennom deltaking, læring og oppleving av samhald blir barn sosialisert og utviklar seg.

Mål:

Alle barn og unge i Sør-Aurdal kommune skal ha eit rikt tilbod av kulturaktivitetar og kulturopplevingar og få høve til eigen utvikling.

Tiltak:

- Støtte til frivillige lag og foreiningar med barn og ungdom som målgruppe
- Kultur som middel for folkehelse og førebygging
- Den kulturelle skulesekken
- Ungdommens kulturmønstring
- Ungdomsråd
- Kulturskule

8.1 Ungdommens kulturmønstring (UKM)

Ungdommens kulturmønstring (UKM) er ei regional mønstring i Valdres, i samarbeid mellom kulturkontora i Valdres og Ung i Valdres. Det har vorte eit stort arrangement med stor deltaking og breidde i uttrykka med dyktige ungdommar frå heile Valdres. Det blir lagt vekt på å ha profesjonell lyd og lys-rigg på mønstringa.

UKM er ein liten «festival» der ungdommen i alderen 13-20 år kan vise fram ulike kulturuttrykk og delta på scena, utstilling, film, ung arrangør, i nettredaksjonen, sceneteknikk og anna.

Ein jury vel ut representantar frå Valdres til fylkesmønstringa og derfrå går nokon vidare til landsfestivalen i Trondheim. Sør-Aurdal har kvart år hatt sterk deltaking på UKM. Mange ungdommar frå Sør-Aurdal har vore vidare til fylkesmønstring og til landsfestivalen.

Sør-Aurdal kommune har underteikna avtale med Oppland fylkeskommune om Ungdommens Kulturmønstring.

Mål:

Ungdommens kulturmønstring som ein arena der ungdom får vise fram kva dei driv med og vidareutvikle seg innanfor ulike kulturuttrykk.

Tiltak:

- Sør-Aurdal kommune deltek med ein administrativ og økonomisk ressurs i Ungdommens kulturmønstring for Valdres og følgjer opp ungdommane som går vidare
- Det blir sett av midlar over kulturbudsjettet årleg til UKM
- Vidareutvikling av UKM Valdres.

11 UKM Valdres 2015, utstilling Othilie Hansebakken. Foto: Tord Thorsrud

12 UKM Valdres 2015, scene Loes Van Der Wal. Foto: Tord Thorsrud

9. Kulturkveld, kulturpris og idrettspris

9.1 Kulturkveld

Sør-Aurdal kommune skipar til ein kulturkveld årleg med prisutdelingar og rikhaldig underhaldning av lokale krefter. Kulturkvelden går av stabelen i slutten av november. Den skal spegle det rike kulturlivet i kommunen med mellom anna song, musikk, teater og dans.

Det blir lagd til rette for at lokale lag og foreiningar kan stå som arrangør av kulturkvelden mot ei økonomisk godtgjørsle frå kommunen. Kommunen dekkjer utgiftene til arrangementet innanfor ei økonomiske ramme.

Kommunen har ansvar for prisutdelingane. Kulturprisen og idrettsprisen frå Sør-Aurdal kommune blir delte ut på kulturkvelden av ordførar.

Det er vedteke retningslinjer for tildeling av kulturprisen og idrettsprisen frå Sør-Aurdal kommune. Prisane blir delte ut etter same retningslinjer som tidlegare.

9.2 Kulturpris

Kulturprisen for Sør-Aurdal har vore delt ut årleg sidan 1978.

Retningslinjer for Kulturprisen frå Sør-Aurdal kommune

Formål

For å stimulere til auka innsats i kunst, kulturliv og miljøarbeid og for å gje ei oppmuntring til dei mange som er engasjert i slik verksemd, oppretta Sør-Aurdal kommune ei ordning med årleg utdeling av kulturpris.

Retningslinjer

1. Kulturprisen kan delast ut til einskildpersonar som har gjort ein særleg innsats i kunst og kulturliv i Sør-Aurdal på frivillig basis. Prisen kan og delast ut til lag og foreiningar.

Med kultur meiner ein kultur i vid tyding, slik at m.a. ungdoms- og idrettsarbeid kjem med. Opplysningsarbeid, humanitær innsats og engasjement i religiøs verksemd kan også i mange høve reknast som kultur i denne samanheng.

2. Frist (1. mai) for å kome med forslag til kandidatar for kulturprisen blir annonsert.
3. Formannskapet peikar ut kulturprisvinnar og sørgjer for utdeling. Formannskapet avgjer kvart år om kulturprisen skal delast ut eller om midlane skal overførast på budsjettet til seinare år, evt. delast ut som eit stipend.
4. Kommunestyret fastset årleg løyvinga til kulturpris i budsjettet. (Prisbeløp fastsett til kr 5 000 av formannskapet, FS- 005/15).
5. I tillegg til ei pengegåve, får prisvinnar diplom og blomar.
6. Kulturprisen blir delt ut på kulturkvelden. Kulturkvelden med prisutdeling bør frå år til år så vidt mogeleg haldast på ulike stader i kommunen.

9.3 Idrettspris

Idrettsprisen har sidan 2007 blitt delt ut på den årlege kulturkvelden til kommunen. Dette er no vorte ei fast ordning. Før det vart den delt ut av Sør-Aurdal idrettsråd på eit høveleg arrangement. Det er no eit tettare samarbeid mellom kommunen og idrettsrådet, der idrettsrådet vel prisvinnar,

kommunen dekker prisbeløpet og ordførar deler ut idrettsprisen på den årlege kulturkvelden etter kulturprisutdelinga. Formålet med å dele ut idrettsprisen på kulturkvelden, er å løfte og synleggjera idrettsprisen. Prisbeløpet er likestilt med kulturprisen og fastsett til kr 5 000 av formannskapet, FS- 005/15.

Retningsliner for Idrettsprisen for Sør-Aurdal kommune

Formål

Utdeling av idrettsprisen skal stimulere unge talantar til å satse innan idretten.

Retningsliner

1. Idrettsprisen får namnet «Idrettsprisen for Sør-Aurdal kommune».
2. Idrettsprisen kan delast ut til einskildpersonar, fortrinnsvis talent, som representerer ein klubb i kommunen, er busett i kommunen, eller har lagt grunnlaget for sin suksess gjennom ein oppvekst i kommunen.
3. Alle kan kome med forslag til kandidatar, både enkeltpersonar og lag/organisasjonar.
4. Sør-Aurdal idrettsråd annonserer frist for innsending av forslag til kandidatar til Sør-Aurdal idrettsråd.
5. Idrettsrådets styre vel ut idrettsprisvinnar.
6. Kommunen dekker heile prisbeløpet, for tida kr 5 000.
7. I tillegg til ei pengegåve, får prisvinnar diplom og blomar.
8. Sør-Aurdal idrettsråd står for utdelinga.
9. Idrettsprisen blir delt ut på kulturkvelden.

14 Idrettsprisen 2012 til Kristin Nerødegård. Foto: Rune Larheim

13 Kulturprisen 2012 til STAUT. Foto: Rune Larheim

10. Kommunale kulturinstitusjonar

10.1 Sør-Aurdal folkebibliotek

Sør-Aurdal folkebibliotek består av hovudbiblioteket på Bagn, med filialar i Begnadalen og Hedalen. Folkebiblioteket er eit av kommunens mest besøkte kulturtilbod. I 2014 hadde dei tre avdelingane 9000 besøk og lånte ut 18000 bøker og andre media.

I *Lov om folkebibliotek (folkebibliotekloven)* står det at alle kommunar skal ha eit folkebibliotek med fagutdanna biblioteksjef. I loven står det at folkebiblioteket skal ha til oppgåve å fremme opplysning, utdanning og anna kulturell verksemd, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre media gratis til disposisjon. Folkebiblioteka skal og vera ein uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.

Dei seks biblioteka i Valdres og biblioteket på Valdres vidaregåande skule har eit godt regionalt samarbeid. Dei har utarbeida felles *Bibliotekplan for Valdres 2013-2017*. Nokre av måla i planen:

Mål: Valdresbiblioteka skal formidle ulike kulturelle uttrykk med hovudvekt på litteratur.

Tiltak: Alle biblioteka i Valdres skal ha ein allsidig og aktuell mediasamling som skal formidlast aktivt til publikum. Formidlinga skal skje gjennom utstillingar, formidlingssamtalar, forfattartreff, litterære arrangement, sosiale medium på nettet.

Mål: Valdresbiblioteka skal samarbeide med andre kulturaktørar i regionen.

Tiltak: Samarbeide med lag og organisasjonar og profesjonelle kulturaktørar som kino, kulturskule, festivalar og kulturhus om kulturarrangement.

Inkludere samlingar med arkiv og museum i regionen gjennom digital formidling på Valdresbiblioteka si heimeside:

www.valdresbiblioteka.no

Mål: Valdresbiblioteka skal samarbeide med skulane i Valdres.

Tiltak: Formalisere samarbeidet med grunnskulene i alle kommunane og saman med dei stimulere til leselyst og leseferdigheit.

Mål: Valdresbiblioteka skal vidareutvikle seg som ein sosial arena.

Tiltak: Biblioteka skal vere eit lågterskeltilbod, gratis og oppe for alle. Arrangement, tenester og aktivitetar i biblioteka skal speile den enkelte kommune sitt særpreg. Biblioteka skal legge til rette for dei som ikkje deltek i organisasjonslivet og samarbeide med det frivillige organisasjonslivet. Det fysiske bibliotekrommet, samlingane, opningstidene og tenestene skal leggast til rette for dei ulike brukargruppene sine behov.

15 Reinli stavkyrkje. Foto: Åse Ø. Hagen

16 Forfattarbesøk for barnehage på Sør-Aurdal folkebibliotek. Foto: Åse Østgård Hagen

10.2 Sør-Aurdal kulturskule

Ny rammeplan for kulturskolen «*Mangfold og fordypning*» er utarbeida av Norsk Kulturskoleråd. Det som skil denne planen frå gjeldande rammeplan frå 2003, er tydeliggjering av kulturskolen som skoleslag gjennom kvalitetsforventningar, innhald, organisering av undervisninga, og ansvar for skuleeigar.

Sør-Aurdal kulturskule har skuleåret 2015/2016 tilbod om opplæring i trommer, fele, langeleik, korpsinstrumenter, gitar, el-gitar, bassgitar, kunst- og malekurs, piano og keyboard, skapande skriving, videoproduksjon, band/rockeverkstad og musikkteknologi.

Dirigent for kor og korps er tilsett i kulturskolen.

Undervisninga følgjer skoleruta for grunnskolen og føregår etter skuletid. Undervisninga er desentralisert og føregår i dag i lokale ved skulane i Bagn, Begnadalen og Hedalen.

Mål:

Sør-Aurdal skal ha ein kulturskule med gode og varierte tilbod til barn, unge og vaksne.

Tiltak:

- Tilboda i kulturskolen skal organiserast slik at flest mulig får tilbod. Undervisninga skal bli lagt til både Bagn, Begnadalen og Hedalen.
- Det skal utarbeidast læreplaner for dei enkelte kursa basert på den nye nasjonale rammeplanen. Det skal gjennomførast differensiering i kursa slik det er foreslege i rammeplanen: Grunnprogram, kjerneprogram og fordjupingsprogram. Med forskjellig pensum/innhald og innsatskrav for kvart program for kvart fag/kurs.
- Kulturskolen skal der det er hensiktsmessig samarbeide med andre lag og foreningar i kommunen om kulturarrangement. Og samarbeide spesielt med korpsa for å auke rekruttering av aspirantar.
- Gjere tilboda meir attraktive for ungdom og vaksne.
- Fortsette samarbeidet med dei andre kommunane i Valdres gjennom rektorforumet for kulturskolen. Samarbeidet omfattar kjøp og sal av lærarkrefter. Samarbeid om årleg band-helg på omgang mellom kulturskulene i Valdres.
- Samarbeid med skulane om lokale og utstyr/materiell.
- Kulturskolen har fast kunstutstilling på hovudbiblioteket i Bagn.
- Marknadsføre kulturskolen på kommunens heimeside, facebook og bygdesidene.
- Dirigentstøtte til kor og korps.

18 Kulturskulekonsert og utstilling i Hedalen stavkirke. Foto: Gunvor Elene Thorsrud

17 Kulturskulekonsert, Anniken T. Lid på langeleik. Foto: Gunvor Elene Thorsrud

11. Kunst- og kulturformidling

Kunst- og kulturformidling med profesjonalitet og kvalitet og deltaking i kulturaktivitetar blir vektlagt i Kulturlova. Den kulturelle skulesekken og Den

kulturelle spaserstokken er i denne samanhengen viktige i kommunen sin kunst- og kulturformidling til barn og unge og til eldre.

11.1 Den kulturelle skulesekken

Den kulturelle skulesekken (DKS) er eit nasjonalt satsingsområde for å sikre profesjonelle kulturtilbod til alle elvar i grunnskulen som ein del av grunnutdanninga. Gjennom Den kulturelle skulesekken får alle elever i landet oppleve kunstproduksjonar innan alle sjangrar (musikk, dans, teater, scenekunst, visuell kunst, litteratur, kulturarv, film) med profesjonelle utøvarar/kunstnarar. Det blir og lagd til rette for at barna og unge får besøka ved museum og nasjonale kunst- og kulturinstitusjonar i Den kulturelle skulesekken.

Den kulturelle skulesekken blir finansiert av statlege midlar, spelemidlar, fylkeskommunale og kommunale midlar. For kommunen er DKS eit viktig verkemiddel for å realisere forventningane i Kulturlova. Kommunen har underteikna avtale med Oppland fylkeskommune og Rikskonsertane om produksjonar i DKS. Kommunen har ein eigen *Plan for Den kulturelle skulesekken i Sør-Aurdal*.

Mål:

Alle barn og unge i kommunen får møte eit mangfald av kunst- og kulturuttrykk med profesjonelle utøvarar gjennom Den kulturelle skulesekken.

Tiltak:

- Midlar til Den kulturelle skulesekken over kulturbudsjettet årleg.
- Oppfølging av samarbeidsavtale med Oppland fylkeskommune om Den kulturelle skulesekken.
- Revidering av Plan for Den kulturelle skulesekken i Sør-Aurdal kommune
- Utvikle samarbeidet med bibliotek, museum, profesjonelle utøvarar, lokale lag, skulene og barnehagane om lokale produksjonar i DKS.
- Skule og barnehage får produksjonar i DKS i Sør-Aurdal kommune.
- Vidareføre Fønhus-opplegg i DKS.

20 Skuledag på gamle Dølven skule. Foto: Åse Østgård Hagen

19 Kultur dagar på Bagn Bygdesamling i Den kulturelle skulesekken Foto: Åse Østgård Hagen

11.2 Den kulturelle spaserstokken

Den kulturelle spaserstokken er eit nasjonalt satsingsområde med eldre som målgruppe, etter modell av Den kulturelle skulesekken. Målet for Den kulturelle spaserstokken er i følgje Kulturdepartementet å leggje til rette for auka samarbeid mellom kultursektoren og omsorgssektoren om kunst- og kulturopplevingar for eldre med profesjonelle utøvarar innanfor eit mangfald av sjangrar og uttrykk som er lett tilgjengelege for dei eldre.

Den kulturelle spaserstokken (DKSS) blir finansiert av statlege midlar og spelemidlar som blir fordelt av fylkeskommunen, og kommunane kan setja av eigne midlar. Midlane skal i hovudsak nyttast til profesjonell kunst- og kulturformidling av høg kvalitet, etter modell frå den kulturelle skulesekken, gjerne i samarbeid med kunst- og kulturinstitusjonar, kunstnarar og andre kulturaktørar på lokalt/regionalt nivå.

Mål:

Eit mangfald av kunst- og kulturopplevingar for eldre i kommunen på arenaer der dei er med profesjonelle utøvarar.

Tiltak:

- Styrke Den kulturelle spaserstokken med midlar over kulturbudsjettet.
- Samarbeid mellom kultur- og omsorgssektoren om innhaldet i DKSS
- Sør-Aurdal eldreråd deltek i planlegging og gjennomføring.
- Produksjonar i DKSS blir lagde til stader der dei eldre er og får lett tilgang til arrangementa i DKSS, dvs. Sør-Aurdalsheimen, Hedalen- bo og servicesenter og Sør-Aurdal folkebibliotek på Bagn.

11.3 Bygdekino

Sør-Aurdal kommune har tidlegare hatt filmframsyningar av Bygdekinoen i Bagn/Reinli, Begnadalen og Hedalen i samarbeid med Bagn idrettslag, Begnadalen idrettslag og Hedalen Ungdomslag. Besøktala har variert i høve til type film. Drift av bygdekino er eit viktig kulturtiltak og særleg for barn og unge i bygdene i kommunen.

Mål:

Drift av bygdekino med støtte frå kommunen.

Tiltak:

- Midlar til å støtte drift av bygdekino
- Revidering av samarbeidsavtalene med laga om drift av bygdekino.

21 Revy med Bagn IL, teater og dans. Foto: Åse Østgård Hagen

12. Lokale

Skuleanlegga

Skulane i Sør-Aurdal har i alle år hatt funksjon som samfunnshus i bygdene og er flittig i bruk til sportslege aktivitetar og kulturaktivitetar og arrangement.

Kommunestyret har vedteke at bruk av kommunalt eigde lokale skal vera gratis for frivillige lag og foreiningar i kommunen. Ved behov for ekstra reinhald skal leigetakar betale for dette. Ved inntekstgjevande arrangement skal leigetakar betale leige jf. Utleigereglement for kommunale bygg.

C-blokka ved Sør-Aurdal ungdomsskole som i dag rommar symjehall, garderobar, gymnastikksal med scene, og musikkrom er vedteke at skal rivast. I samband med kommunestyret sitt vedtak om skulestruktur i kommunen, er det er under planlegging eit nytt bygg i kommunesenteret som mellom anna vil romme symjehall, idrettshall med samfunnshusfunksjon, kjøkken, fellesareal, skule- og kulturskulelokale.

Musikkbinge

Musikkbingen ved Begnadalen skule er eit tilrettelagd øvingslokale. Den blir nytta av kulturskulen, skulen, lokale band og andre.

Bygdehus/grendehus

Grendehusa er viktige for det lokale kulturlivet i bygdene. Det er mange bygdehus/grendehus i kommunen som har stor aktivitet og er eigde av frivillige lag og foreiningar. Til dømes har Hedalen Ungdomslag rusta opp Nordre Lokalet i Hedalen med moderne utstyr.

Bibliotek

Sør-Aurdal folkebibliotek sin hovudavdeling på Bagn er godt eigna for forfattarbesøk og andre arrangement. Det er tilrettelagd for bruk av internett og moderne utstyr i møtelokale. Biblioteket er ein sosial møteplass.

Kyrkjene

Kyrkjene, bedehusa og menigheitshus i kommunen kan nyttast til kulturelle arrangement. Begnadalen kyrkje er eit godt eigna konsertlokale med flygel. Bagn kyrkje har elektronisk flygel. Reinli kapell har ny menigheitssal i underetasjen.

Bygdesamlingane

Bagn Bygdesamling og Bautahaugen Samlinger har mange arrangement i sesongen, og er viktige arena for formidling av lokalhistorie og kulturarven. Bergat'n gard er nasjonalt krigsminnesmerke.

Bangsmoen

Bygningen som er ein del av tusenårsstaden vert nytta til utstillingslokale, utsalg av husflidsprodukt og kan nyttast som selskapslokale og anna.

Mål:

Stimulere kulturlivet i alle delar av kommunen.

Nye lokale som vil romme eit vidt spekter av idretts- og kulturaktivitetar i kommunesenteret.

Tiltak:

- Nye lokale for kulturlivet i kommunen i samband med utbygginga som er planlagd i Bagn.
- Bygdehus/grendehus som blir nytta til allmenne formål får støtte frå kulturmidlane til drifta.
- Stimulere kulturlivet i bygdene.
- Støtte til frivillige lag og foreiningar i kommunen i form av gratis lokalleige.
- Kunstnarisk utsmykking av nybygget i Bagn.
- Bygdesamlingane og kyrkjene nyttast til konsertar og arrangement og i marknadsføring av kommunen.

13. Det frivillige kulturlivet

Det er eit svært aktivt kulturliv i kommunen med mange frivillige lag og foreiningar med ulike fritidstilbod til befolkninga. Kommunen har ein samla oversikt over «Lag og foreiningar i Sør-Aurdal kommune». Oversikten er å finne på

www.sor-aurdal.kommune.no. Den blir oppdatert årleg på grunnlag av kulturmiddelsøknadane og fortløpande. Laga blir oppmoda om å melde inn endringar til kommunen.

13.1 Lag og foreiningar

I Sør-Aurdal kommune er det registrert om lag 80 frivillige lag og foreiningar som spenner over eit vidt spekter av aktivitetar og har tilbod til alle frå dei yngste til dei eldste i befolkninga.

Omlag 50 frivillige lag og foreiningar søker kvart år om kulturmidlar til drift av laget årleg. Dei frivillige laga og foreiningane er bærebjelken i kommunen sitt kulturliv. Eit godt samarbeid med lag og foreiningar i kommunen er derfor viktig.

Lag og foreiningar er viktige for trivsel, tilhørigheit, lågterskeltilbod og andre kulturaktivitetar i bygdene. Høve til deltaking i aktivitetar gjer positiv effekt for den enkelte sin helse og trivsel, og for det livskraftige samfunnet.

Mål:

Legge forholda godt til rette for den frivillige innsatsen lag og foreiningar gjer innan kulturlivet i kommunen.

Eit godt samarbeid med Sør-Aurdal musikkråd, Sør-Aurdal idrettsråd og frivillige lag og foreiningar og i kommunen.

Tiltak:

- Lag og foreiningar skal sikrast gode rammevilkår slik at aktiviteten kan bli halde oppe og vidareutvikla.
- Kulturmidlar i støtte til både drift av frivillige lag og foreiningar i kommunen og arrangement.
- Kommunen skal samarbeide med lag og foreiningar i kommunen om ulike oppgåver.
- Lag og foreiningar får høve til å ta på seg nye oppgåver i framtida, bl.a. gjennom å få betre rammevilkår.
- Auke i kulturmidlane til frivillige lag og foreiningar.
- Mangfaldig tilbod til barn og ungdom.
- Samarbeid mellom lag og foreiningar.

13.2 Sør-Aurdal Frivilligsentral

Frivilligsentralen i Sør-Aurdal er ein viktig kulturaktør i kommunen med kulturaktiviteter og tilbod for ulike grupper av befolkninga. Det er stor aktivitet ved frivilligsentralen og den støtter opp om det frivillige kulturlivet i kommunen. Det spring og ut nye lag frå frivilligsentralen, Sør-Aurdal seniordans er eit døme på dette.

Hovudinnsatsområda til Sør-Aurdal frivilligsentral er dagsenter for eldre, dagsenter for demente, ungdomsklubb, seniordans, aktivitet retta mot miljøarbeidartenesta, psykisk helse og leksehjelp, søndagskafé, samarbeid med introduksjonssenteret, samarbeid med elderrådet

om verdens eldredag, turkameratane i samarbeid med Frisklivssentralen og songgrupper.

Mål:

Kommunen vil stimulere arbeidet Sør-Aurdal Frivilligsentral gjer og vidareutvikle samarbeidet med frivilligsentralen.

Tiltak:

- Samarbeid med frivilligsentralen om ulike oppgåver der det er naturleg.
- Støtte drifta av frivilligsentralen med årlege overføringar frå kommunen og anna tenesteyting.

14. Kulturarv

«Kulturarvstrategi for Oppland 2015-2020, Kulturarv forankrar og løfter Oppland» vart vedteke av fylkestinget 18.februar 2015. Den har langsiktige og overordna mål for kulturvernarbeidet i Oppland fylkeskommune fram mot 2020. **Overordna mål** i fylkeskommunen sin kulturarvstrategi er:

Kulturarven i Oppland skal være sikret for fremtidige generasjoner. Den skal gi oss identitet og tilhørighet, være høyt verdsatt, og brukes som grunnlag for opplevelser og verdiskaping.

14.1 Valdresmusea AS

Sør-Aurdal kommune har ein rik kulturarv med to bygdesamlingar. Valdresmusea AS er eit konsolidert museum med hovudavdeling ved Valdres Folkemuseum på Fagernes og med Bautahaugen Samlingar og Bagn Bygdesamling med Bergat´n i Sør-Aurdal som underavdelingar. Bergat´n er eit nasjonalt krigsminnesmerke. Valdres Folkemusikkarkiv er ved Valdres Folkemuseum.

Mål:

Formidling av kulturarv og tradisjonar, og nytte dette positivt i marknadsføring av kommunen.

Tiltak:

- Formidling av kulturarven i samarbeid med Valdresmusea AS.
- Bruke Valdres Folkemuseum og bygdesamlingane aktivt i opplegg i Den kulturelle skulesekken.
- Bagn Bygdesamling og Bautahaugen Samlinger blir nytta i marknadsføring av kommunen.
- Aktivitet ved bygdesamlingane.
- Årleg driftstilskott til Valdresmusea AS

14.2 Lokalhistorie

Sør-Aurdal kommune har ein rik kulturarv med mykje lokalhistorie i bygdene og kommunen som heilskap. Denne bør formidlast vidare til barn og unge og innbyggjarane bør kjenne lokalhistoria.

Mål:

Innbyggjarane i kommunen skal kjenne og kunne marknadsføre sin kulturarv.

Tiltak:

- Alle som flytter til kommunen får eit oppdatert velkomstbrev frå kommunen med aktuell informasjon, lokalhistorie, aktivitetstilbod, lag og foreiningar o.a.
- Eldre og andre ressurspersonar kan formidle songar, rim, regler og forteljingar i skule og barnehage.
- Samarbeid med lokale lag og foreiningar om formidling av lokalhistorie til elevane.

14.3 Tusenårsstaden Vangen – Bangsmoen – Ulekyrkjetomta

Sør-Aurdal kommune sin tusenårsstad er Vangen, Bangsmoen og Ulekyrkjetomta. Tusenårsstaden vart opna i 2005.

Staden har historisk sett hatt mykje å seie for utviklinga av kommunesenteret.

Vangen har vore nytta som eksersisplass, marknadsplass, festplass og idrettsplass. Det er reist tre bautaer på Vangen.

Bangsmoen vart bygd i 1881 og driven som handelsstad fram til om lag 1930. Kommunen kjøpte staden i 1991. Staden blir driven av Stiftinga Bangsmoen. Hovudbygningen blir nytta til utsal av husflidsprodukt, møter, selskap, arrangement og som utstillingslokale.

På Ulekyrkjetomta stod det ei stavkyrkje som vart bygd på 1100-talet. Kyrkja var soknkyrkje i Bagn, men vart riven om lag 1700.

Tilskott til vedlikehald av tusenårsstaden

Stiftinga Bangsmoen, Sør-Aurdal Historielag og Bagn Sokneråd får eit årleg tilskott frå kommunen til vedlikehald av tusenårsstaden, etter følgjande ansvarsfordeling:

- Stiftinga Bangsmoen: Bangsmoen
- Bagn Sokneråd: Vangen
- Sør-Aurdal Historielag: Ulekyrkjetomta

Tilskott til juletre på Vangen

Sør-Aurdal kommune har samarbeid med Bagn Sokneråd om juletre på Vangen, som ein del av kommunen sin tusenårsstad. Bagn Sokneråd får eit årleg tilskott frå kommunen til juletre på Vangen.

Mål:

Vedlikehald av tusenårsstaden og stimulere til aktivitet ved Vangen, Bangsmoen og Ulekyrkjetomta.

Tiltak:

- Årleg tilskott til laga for vedlikehald av tusenårsstaden
- Tilskott til juletre på Vangen
- Aktivitetar og arrangement ved tusenårsstaden
- Kyrkja har friluftsgudstjenester på Ulekyrkjetomta og Bergat'n om sommaren (for tida annankvart år på kvar stad).

23 Bauta på Vangen i Bagn. Foto: Åse Østgård Hagen

22 Bangsmoen, ein del av Tusenårsstaden i Sør-Aurdal kommune. Foto: Åse Østgård Hagen

14.4 Kyrkje

I Sør-Aurdal kommune har vi to stavkyrkjer som framleis er i bruk; Reinli stavkyrkje er i bruk om sommaren og Hedalen stavkyrkje er i bruk heile året. Sør-Aurdal har og Bagn kyrkje frå 1736, Begnadalen kyrkje som er eit særst godt konsertlokale, Reinli kapell, Leirskogen kapell og Veståskapellet (privat eigd). Ulekyrkjetomta på Øystre Bagn er ein del av tusenårsstaden til kommunen. Det er eit flott flygel i Begnadalen kyrkje og Bagn kyrkje har fått eit elektronisk flygel.

Mål:

Bruke kyrkjene i kommunen som arenaer for kunst- og kulturformidling.

Tiltak:

- Samarbeid med Sør-Aurdal kirkelige fellesråd om arrangementer.
- Årleg konsert med Valdres Sommarsymfoni i Begnadalen kyrkje.
- Besøk i stavkyrkjene i Den kulturelle skulesekken.

14.5 Valdresdialekt og målbruk

Valdresdialekta er frå gammalt ein del av identiteten innbyggjarane til kommunen. Det er viktig at dialekta blir teke vare på og ført vidare.

Det går eit naturleg språkskilje i dialekta mellom ytre og øvre del av kommunen ved Garthus. Den øvre delen av kommunen har nynorsk som hovudmål i skulen. Den ytre har bokmål. Kommunen har nøytralt administrasjonsmål.

Mål:

Ta vare på og føre vidare valdresdialekta.

Tiltak:

- Bevisstgjere og bruke valdresdialekta.
- Kommunen har brukt mange gode og dialektprega vegnamn i bygda og i hytte- og seterområda, dette bør halde fram.
- Stimulere til å bruke valdresdialekt og nynorsk i marknadsføring, i næringslivet og kommunen.

24 Reinli stavkyrkje. Foto: Åse Østgård Hagen

25 Kulturdag på Bagn Bygdesamling i Den kulturelle skulesekken. Foto: Åse Østgård Hagen

14.6 Bygdebøker

Sør-Aurdal kommune har gjeve ut bygdebøkene «Gard og bygd i Sør-Aurdal» av Jon Ola Gjermundsen i fire bind som dekkjer heile kommunen.

Bind A: Reinli og Vestre Bagn

Bind B: Kyrkjebjørge, Øystre Bagn, Leirskogen, Dølve og Hølera

Bind C: Garthus, Tollevsrud og Strømmen

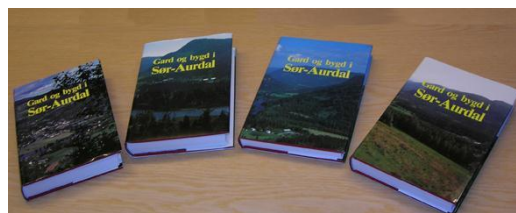
Bind D: Hedalen og Vassfaret

Bind D er relativt mykje etterspurt, men opplaget er utseld.

Mål:

Ha alle fire bind av Gard og bygd i Sør-Aurdal tilgjengeleg for sal.

Tiltak: Reproduksjon av bygdeboka bind D

26 Bygdebøkene "Gard og bygd i Sør-Aurdal»

14.7 Byggeskikk i Sør-Aurdal

Det er gjennomført ei landsomfattande registrering av faste kulturminne frå 1536 – 1900. Registreringa vart utført i samarbeid mellom kommunane og «Sekretariat for registrering av faste kulturminne i Noreg» (SEFRAK) under Miljøverndepartementet. Det er registrert til saman om lag 8000 hus i Valdres, og 1402 av dei er i Sør-Aurdal. Registreringane for Sør-Aurdal er samla i rapporten «Gamal byggeskikk i Sør-Aurdal. Rapport frå registreringa av hus bygde før 1900».

Valdres Natur- og Kulturpark har utarbeida ein felles byggeskikkrettlei for Valdres: «Valdres - Rettleiar i byggeskikk og tilpassing til landskap».

Hovudmålet med rettleiaren er: Ved utbygging og utvikling skal det leggast særleg vekt på estetikk og opplevingsverdi ved arkitektur og lokal byggeskikk.

Ved Valdresmusea AS er det tilsett ein eigen byggeskikkrettlei.

27 Gamle Bakko i Reinli. Foto: Åse Østgård Hagen

28 Gamalt stabbur. Foto: Åse Østgård Hagen

14.8 Stadnamnregistreringa

Stadnamnregistreringa for Sør-Aurdal kommune er fullført i alle delar av kommunen av frivillige. Det er registrert fleire tusen stadnamn i kommunen. Det står att å gjere stadnamnregistreringa tilgjengeleg og registrering i digitale kart.

Mål:

Registrere stadnamna inn i digitalt kartverk og gjere stadnamnregistreringa tilgjengeleg for publikum.

Tiltak:

- Ressursar til fullføring av arbeidet med å digitalisere og gjera stadnamnregistreringa tilgjengeleg.

14.9 Kulturminner

Kulturminner blir i Kulturminnelova definert som alle spor etter menneskeleg verksemd i vårt fysiske miljø, og stader det knyter seg historiske hendingar, tru eller tradisjon til (*Kulturminnelova av 9.juni 1978 §2 og 4*).

Kulturminnelova omhandlar dei konkrete, fysiske kulturminna og ikkje immaterielle kulturminner som song, dans og tradisjon. Eit kulturminne kan t.d. vere eit gardstun, industrianlegg, torg og marknadsplassar, fangstgroper, gudshus og heilage stader, vegar og stigar og forsvarsanlegg.

Valdres Natur- og Kulturpark har fått støtte frå Riksantikvaren gjennom prosjektet «Kunnskapsløftet for kulturminneforvaltningen» til registrering av kulturminner og utarbeiding av *Kulturminneplan for Valdreskommunane*.

Prioriterte kulturminner i Valdres er: Stølsdrift, middelalderkyrkjer og stavkyrkjer, ferdselshistorie med vegar og skysstasjonar, og vardar.

Prioriterte kulturminner i Sør-Aurdal er:

Industri knytt til vassdraga, Vassfaret med skogbrukskultur og gamle buplassar, skogsdrift med fløyting/brøtning og damanlegg,

tusenårsstaden og krigshistorie. Andre oppgåver er registrering av husmannsplassar.

Kulturminner er ein viktig ressurs for folk i Valdres og for reiselivet. Minna fortel oss noe om kvifor vi er her, korleis folk har tilpassa naturgrunnlaget og utnytta ressursane og forma kulturlandskapet slik vi opplever det i dag. Kulturminna, kulturen og historia om menneska som har budd her før oss har eit potensiale i høve til opplevingsbaserte næringar og formidling. Samtidig bidrar kulturminna til å auke attraksjonsverdien til Valdres. For å kunne utnytte moglegheitene optimalt krev det god kunnskap, engasjement, samhandling og gode planar for utvikling og forvaltning av kulturarven.

I tillegg til reiselivet er det også viktig at komande generasjonar blir enda meir kjend med nærmiljøet og regionen sin både for å forstå sin eigen bakgrunn og dermed bli ein betre Valdres ambassadør som kan være med å utvikle Valdres vidare.

Utgangspunktet er at vi vil bruke - utan å forbruke - kulturarven til ny verdiskaping, formidling og opplevingar.

15. Regionalt kultursamarbeid

Valdres består av seks kommunar: Sør-Aurdal kommune, Nord Aurdal kommune, Etnedal kommune, Øystre Slidre kommune, Vestre Slidre kommune og Vang kommune. Det er eit godt regionalt samarbeid mellom kommunane i Valdres og med Valdres Natur- og Kulturpark om oppgåver det er naturleg å samarbeide om på kulturområdet, og der regionalt samarbeid innan kulturområdet kan utfylle og styrke lokalt kulturarbeid. Det er og samarbeid mellom frivillige lag og foreiningar innan kultur og idrett i Valdres.

Ungdommens Kulturmønstring er eit godt døme på regionalt kultursamarbeid. Strunkeveke for barn og unge og Valdres Sommarsymfoni er andre døme på regionale musikkarrangement. Team Valdres Ski og Valdres Fotballklubb er døme på regionale lag med høve til vidare satsing innan idretten. Turmåla i Turkarusellen i Sør-Aurdal blir lagde ut på TurApp Valdres, eit prosjekt som er initiert av VNK.

Store arrangement i regionsenteret for Valdres på Fagernes har positive ringverknadar for Sør-Aurdal.

Innan kultur- og opplevingsnæringane er det mykje å hente på regionalt samarbeid i Valdres.

Valdresmusea AS som er eigd av Valdreskommunane har ei særskild viktig rolle i høve til å ta vare på og formidla kulturarven og marknadsføring av Valdres.

Valdres Storhall på Leira blir no bygd i samarbeid mellom Valdreskommunane, Oppland fylkeskommune og med støtte frå spelemidlane. Storhallen blir viktig for idretten i Valdres og vil få positive ringverknadar for regionen. Etnedalshallen blir brukt av fleire fotballag i Valdres, også frå Sør-Aurdal.

Det er viktig for kulturen i Sør-Aurdal at vi har eit godt regionalt samarbeid i Valdres.

Mål:

Vidareutvikling av det regionale samarbeidet i Valdres på kulturområdet.

15.1 Valdres Natur- og Kulturpark

Dei seks Valdreskommunane har gjennom Valdres Natur- og Kulturpark vald ein felles utviklingsmodell basert på natur- og kulturverdier. I dette ligger både forvaltning og utvikling.

Verdigrunnlaget i Valdres Natur- og Kulturpark

I den 10-årige planen for Valdres Natur- og Kulturpark står det:

Valdres Natur- og Kulturpark er en bygdeutviklingsregion som gjennom langsiktig merkevarebygging knyttet til natur- og kulturverdier – og lokal styring – skal gi økt verdiskaping og livskraft i lokalsamfunnene. Samtidig tar Valdres vare på og utvikler viktige verdier av lokal, nasjonal og internasjonal betydning for framtidige generasjoner.

Mottoet **Valdres skjerper sansane** ligg til grunn for

merkevarebygginga av Valdres, med spesiell vekt på regionens natur- og kulturverdier.

Hovudstrategien i langtidsprogrammet til VNK er at alle tiltak skal bygge på merkevaren Valdres – og såleis bidra til økt verdiskaping og livskraft.

Verdigrunnlaget i merkevarebygginga i Valdres er:

- Natur
- Miljø
- Kultur

Viktige delmål er at Valdres skal bli best i Noreg på:

- Regional merkevarebygging
- Stigar, løyper og skilting
- Valdresportalen
- Støling
- Ryddig og attraktiv region
- Frisk i Valdres

Valdres Natur- og Kulturpark har utarbeida ein eigen festivalstrategi, og gjer støtte til festivalar i Valdres. Arrangørane forpliktar seg til å ta del i vidareutviklinga av Valdres som reiselivsregion og merkevarebygginga. Festivalane spenner frå store idrettsarrangement, reine matarrangement til musikkarrangement.

Prioriterte arrangement i *Festivalstrategi 2015-2016* er:

- a. Valdres Sommersymfoni
- b. Jørn Hilme- stemnet
- c. Vinjerock i Jotunheimen
- d. Norsk Rakfiskfestival
- e. Beitosprinten
- f. Ridderuka og Barnas Ridderukeg.
- g. Landbruksdagane i Valdres (LiV-dagane)
- h. Trollrock

Hospitantfestival 2015 er Hemsingfestivalen.

Mål:

Eitt eller fleire arrangement i Sør-Aurdal inn i festivalstrategien for Valdres.

Tiltak:

- Arrangement i Sør-Aurdal inn i festivalprogrammet til Valdres Natur- og Kulturpark i perioden.
- Samarbeid med aktuelle arrangører i Sør-Aurdal om arrangement inn i festivalstrategien for Valdres, t.d. Mikkjel Fønhusforeininga med Fønhusdagane.

15.2 Kulturnettverket i Valdres

Kulturnettverket består av kulturansvarlege i kommunane i Valdres, kulturkonsulent i Valdres natur og kulturpark, leiar ved Valdresmusea AS og representant frå Ung i Valdres.

I mandatet til kulturnettverket heiter det at kulturnettverket har ei rådgjevande rolle og skal være høyringsorgan i kultureller saker som skal handsamast av Forum for opplæring og kultur.

Kulturnettverket skal ha fokus på utviklingsarbeid og følgje opp vedtekne planar innfor kulturområdet, initiere tiltak/prosjekt innfor kulturområdet, vere ein arena for fagleg samarbeid, arrangere UKM, og fordele regionale prosjektmidlar innfor kulturområdet (t.d. Folkemusikk i notid og framtid).

16. Kommunalt tilskott til tru- og livssynssamfunn

Tru- og livssynssamfunn utanfor Den norske kirke som mottar statstilskott kan kvart år krevje tilskott frå kommunar der det bur medlemmar (jf. *Lov om trdomssamfunn og ymist anna §19 og §3*). Storleiken på tilskottet skal omtrent svare til det kommunen har budsjettert til Den norske kyrkje

justert for medlemstalet. Det blir gitt tilskott per medlem tru- og livssynssamfunnet har i kommunen.

I 2014 var det 24 tru- og livssynssamfunn med medlemmer heimehøyrande i Sør-Aurdal kommune som fekk tilskott frå kommunen.

17. Kultur og næring

Oppland fylkeskommune har og utarbeida «Strategiplan for kulturnæringar og kulturbaserte næringar Oppland 2011-2015». Strategiplanen har tre hovudmålområde:

Mål 1: Opplevingsfylket Oppland

Mål 2: Kunstnarfylket Oppland

Mål 3: Kulturarvfylket Oppland

Oppland er Noregs nest største reiselivsfylke (etter Oslo), og landets største hyttefylke. Ved utgangen av 2010 hadde Oppland 45 000 feriebustadar og 2,8 millionar kommersielle overnattingsdøgn. Kulturnæringar og kulturbaserte næringar er vesentlege for reiselivets eksistens i Oppland.

Valdres har markert seg som ein region med tydeleg satsing på verdiskaping innan kulturnæringane og opplevingsnæringane. Med etablering Valdres Natur- og Kulturpark har Valdres spissa ein stor del av næringsutviklinga ut frå regionen sine naturlege fortrinn, historie, natur og kultur. Kulturarven er ein raud tråd i satsinga.

Mål:

Stimulere kulturlivet og slik bidra til utvikling i grenselandet mellom kultur og næring i Sør-Aurdal.

Tiltak:

- Bruke og synleggjera kultur i marknadsføring av kommunen og reiselivssamanheng.
- Regionalt samarbeid i Valdres med Valdres Natur- og Kulturpark innan kulturområdet.
- Leggje tilhøva til rette for kulturnæringar, kulturbasert næringsutvikling og kultur- og opplevingsnæringar i Sør-Aurdal.
- Kulturminner som ressurs for ny verdiskaping, formidling og opplevingar.

17.1 Hyttekommune

Sør-Aurdal er ei relativt stor hyttekommune, med 3344 hytter i 2014. Det har vore stor hytteutbygging i kommunen dei seinare åra og nye hytteområde blir planlagde. Natur, kultur og nærleik til Oslo er viktige grunnar til at folk vel Sør-Aurdal. Det er eit stort skiløypenett i Sør-Aurdal som blir kjørt opp av løypelaga i kommunen.

Kultur er viktig for næringsutvikling. Framveksten av kulturnæringar, kulturbasert næringsutvikling og kultur- og opplevingsnæringar er viktig for vidareutvikling av Sør-Aurdal som hyttekommune og reiselivet i kommunen. Tal overnattingsdøgn på hyttene er viktig for næringslivet i kommunen.

17.2 Kulturnæringar

Kulturnæringar vil seie næringar som framstiller kulturelle produkt med det som føremål å kommunisera med/til konsumenten. Kulturnæringane består i første rekkje av private bedrifter som framstiller og sel kulturelle produkt i form av varer og tenester. Mange av desse bedriftene bevegar seg mellom marknadsøkonomi og offentleg finansiert verksemd. Døme på kulturnæringar er annonse- og reklameverksemd, arkitektur, bibliotek, museum, bøker, aviser, blader, design, film, video, foto, kunstnarisk verksemd (utøvande skapande kunst, kunsthandverk), musikk, TV og radio.

17.3 Kulturbasert næringsutvikling

Kulturlivet er viktig for næringslivet og næringsutvikling. Kulturbaserte næringar er i første rekkje næringar som er svært avhengig av innsatsfaktorar (varer og tenester) frå kulturnæringane.

17.4 Kultur- og opplevingsnæringar

I det som blir omtala som kultur- og opplevingsnæringane, er sport, naturbaserte opplevingar, spel og organiserte opplevingar teke med i tillegg til kulturnæringane.

Vakre varierte Valdres med sin flotte natur og rike kulturtradisjonar har mykje å by på i høve til reiselivet og næringsutvikling i regionen.

Valdres Natur- og Kulturpark har som grunnlag at alle tiltak skal byggje på merkevara Valdres og bidra til auka verdiskaping og livskraft.

Mikkjel Fønhusforeininga

Valdre Natur- og Kulturpark har delteke i Fønhusprosjektet, som no blir drive vidare av ei eiga foreining i samarbeid med VNK.

Mikkjel Fønhusforeininga vart danna i mars 2014. Foreininga har som formål å fremme og bruke Mikkjel Fønhus sitt forfattarskap og anna som står i samband med dette. Vidare å gjera kjent det natur- og bygdelandskap i Sør-Aurdal der han henta mykje av inspirasjonen sin.

Foreininga skal arbeide for å gjera Mikkjel Fønhus og forfattarskapet hans meir kjent og allment tilgjengeleg og vera med og legge til rette for opplevingar i det landskapet Fønhus levde i. Foreininga skal og samarbeide med næringslivet, lag og foreiningar der ein finn dette formålstenlig.

Foreininga har som mål å arrangere temakveldar knytt til Fønhus og forfattarskapet hans, der medlemmar og andre interesserte kan delta. Foreininga ynskjer og å laga ein tradisjon med Fønhusdagane ei helg i juni kvart år.

29 Friluftsteater på Nissebakkin. Foto: Åse Østgård Hagen

30 Ordførarkjede for Sør-Aurdal kommune. Foto: Gunvor Elene Thorsrud

Ordførarkjede for Sør-Aurdal kommune

Ordførarkjede er laga av Valdres Sølvsmie & Keramikkverksted AS for Sør-Aurdal kommune i 2007. Design og emaljearbeid: Sigrid Høvik ved Valdres Sølvsmie. Filigrankjede i sølv: Sølvsmed Inge Høvik ved Valdres Sølvsmie. Valdres-logoen laga av sølvsmed Inger Norunn Solhaug ved Høvda Verkstad. Ordførarkjede er laga i 925 sterling sølv. Sjølve kommunevåpenet er laga i sølv med blå emalje og forgylt i ekte gull. Over kommunevåpenet er det ei tykk sølvplate med kommunenamnet. Motiva er laga i trådemalje (cloissoné).

De åtte platene i sølv og trådemalje har følgjande motiv, som symboliserer:

Kjeldeknatten: Vidsyn, vindaug mot verda.

Distonsag/stokkmannssag: Skogbruk, Sør-Aurdal er ein av de største skogbrukskommunane i Oppland fylke, og størst i Valdres.

Valdreshorn: Karakteristisk fjell ved inngangen til Valdres.

Reinli stavkyrkje frå ca. 1275: Kultur, to stavkyrkjer i kommunen.

Hedalen stavkirke frå ca. 1150: Kultur, to stavkyrkjer i kommunen.

Hengebru over Begna: Ferdsel, fire gamle hengebruer over Begna knytte saman begge sider av elva som går gjennom hele kommunen.

Tømmervende med hest: Jord- og skogbruk, framdrift av tømmeret, kultur.

Storebrufossen med Sliperiet: Representer etablering av kommunesenteret i Bagn.

På ryggen er den hjarteforma **Valdres-logoen** med dragehovuda.

Dette er logoen for regionen Valdres, utført i sølv.

Dragemotiva er henta frå stavkyrkjene i kommunen. Sjølve motivet er å finne på inngangen til Hedalen stavkirke.

Dei rektangulære ledda med mellomledd er laga i sølv filigran i tradisjonell stil, noko som understreker at sølvsmedkunsten har hatt ein plass i Sør-Aurdal.